

*Анна Яцишин,
д. пед. н., с. н. с.,
провідний науковий співробітник
Інституту цифровізації освіти
НАПН України*

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН ЕНЦИКЛОПЕДІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ

У дослідженні [2] наголошено, що важливою складовою сучасного цифрового суспільства стає соціальна затребуваність високоякісних, достовірних науково-довідкових даних з усіх без винятку сфер життя та діяльності людини. В умовах перетворення інформації на основну рушійну силу глобального суспільного розвитку надзвичайно зростає роль тих довідників, які об'єктивно, неупереджено, з фундаментальною повнотою віддзеркалюють рівень науки і культури нації. Передусім, йдеться про енциклопедії й енциклопедичні словники широкої тематики.

З розвитком цифрового суспільства до першочергових завдань Європейська Комісія додала завдання щодо розроблення Європейської системи змісту цифрової освіти та платформу обміну сертифікованими інтернет-ресурсами для освіти, що підтверджує актуальність створення якісних платформ сучасного, науково достовірного освітнього контенту з високими показниками зручності й простоти використання [6]. Погоджуємося з попередньою думкою, та зазначаємо, що саме онлайн енциклопедії є важливим джерелом для оперативного поширення інформації та формування сучасних знань.

Дійсно, енциклопедії стали популярними через те, що вони акумулюють найвагоміші відомості з різних (чи однієї) галузей знань, можуть створюватися на основі даних про діяльність особи чи колективу людей. Відповідно наявність електронної версії енциклопедії надає їй додаткових переваг, основна серед яких – це значне розширення кола користувачів [7].

У публікації [4] описано головні переваги онлайн енциклопедій для користувачів, зокрема: безкоштовний доступ до різних онлайн енциклопедій; наявність систем навігації, пошуку, гіперпосилань, що забезпечують швидке й зручне споживання інформації; фрагменти чи цілі статті можна використовувати для подальшої роботи з метою цитування (методом копіювання тексту та його вставки в текстовий документ) чи виведення на друк; поширення матеріалів енциклопедії (можливо ділитися посиланнями (лінками) на енциклопедичні статті); є можливість стати автором енциклопедичної статті (характерно для «відкритих» енциклопедій).

Отже, вважаємо, що застосування онлайн енциклопедій для підготовки фахівців наразі є дуже актуальним і перспективним, особливо для підвищення кваліфікації, оскільки для опанування навчального матеріалу відведено малий проміжок часу, і потрібно опанувати значні обсяги інформації. Саме онлайн енциклопедії, які наразі мають широкі мультимедійні властивості (фото, відео, аудіо, схеми, графіки, рисунки тощо) та навіть ігрові аспекти, є ключовим засобом оскільки представлений в них матеріал вже є структурованим і ретельно відібраним.

Погоджуємося з висновками зробленими у дослідженні [8], про те, що по-перше: в мережі інтернет розміщено значну кількість енциклопедичних та довідкових ресурсів, які охоплюють різноманітну проблематику та представлені різними мовами; по-друге в Україні щороку збільшується кількість енциклопедичних проєктів, проте все одно їх дуже мала частка; по-четверте онлайн енциклопедії стають об'єктом наукових досліджень; по-п'яте онлайн енциклопедій є популярними серед користувачів, адже їх сайти вони мають зручний і швидкий пошук (простий та розширений), мультимедійний супровід (аудіо, відео, фото), мають різні розділи (новини, вікторини, форуми, конкурси, опитування тощо).

Також, на доцільності застосування онлайн енциклопедій для забезпечення більшої ефективності освітнього процесу та збагачення навчального матеріалу, наголошено у публікації [3]. Онлайн енциклопедій

можуть бути застосовані: 1) як додатковий матеріал під час підготовки та організації занять для створення різних видів вправ з формування умінь використання цифрових технологій; 2) як засоби для розвитку пізнавальної та дослідницької діяльності, а також забезпечують підтримку інтересу до вивчення різних дисциплін завдяки оригінальним способам подачі тексту на екран, їх художньому оформленню; 3) для економії часу, витраченого на пошук і опрацювання навчальної інформації.

Наразі українських онлайн енциклопедій ще розроблено малу кількість, наведемо кілька з них, які доцільно застосовувати для підготовки та підвищення кваліфікації фахівців: «Енциклопедії Сучасної України», «Велика українська енциклопедія», «Мала гірнича енциклопедія», «Українська мінералопедія» – мінералогічна онлайн енциклопедія України», «Web-мультимедіа енциклопедія «Історія педагогіки»», «Українська мова: енциклопедія», «Астрономічний енциклопедичний словник», «Шевченківська енциклопедія» та ін.

Водночас вчені застерігають, що нині виникають (замість відсутніх академічних) квазіенциклопедій, які створюють випадкові колективи авторів без обмежень у доступі, з вільним режимом створення і доповнення статей [2]. У таких відкритих енциклопедіях часто розміщується недостовірна, необ'єктивна інформація, неперевірені відомості чи псевдонаукові теорії. Тому, під час проведення підготовки та підвищення кваліфікації фахівців викладачу варто самостійно ознайомитися з контентом різних онлайн енциклопедій і рекомендувати вже перевірені переліки онлайн енциклопедії чи інших інформаційних ресурсів для самостійного ознайомлення і роботи з ними студентами/слухачами.

Список використаної літератури

1. Биков В.Ю., Гуржій А.М., Яцишин А.В. Сутність та генеза поняття «онлайн енциклопедія». *Звітна науково-практична конференція Інституту цифровізації освіти НАПН України: зб. матеріалів (10 лютого 2022 р., м. Київ)*; упоряд.: О.П. Пінчук, Н.В. Яськова. Київ: ЩО НАПН України, 2022. С. 7-13. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730168>.

2. Боряк Г., Папакін Г. Відкриті енциклопедичні гуманітарні ресурси в Інтернеті: сучасний стан і проблеми функціонування. *Спеціальні історичні дисципліни*. 2013. Число 21. С. 73-89.
3. Бужиков Р.П. Використання електронних енциклопедій на заняттях з іноземної мови. URL: http://sumdu.edu.ua/dl2004/ua/date/seminar/2004_10/doc/Section4.doc/.
4. Железняк М. Українська електронна енциклопедистика: тенденції розвитку та місце в інформаційному просторі держави. *Енциклопедичний вісник України*. 2017. Вип. 8–9. С. 7–21. URL: <https://doi.org/10.37068/evu.8-9.1>.
5. Методичні засади створення паперових і електронних енциклопедичних видань: посібник / НАН України; Інститут енциклопедичних досліджень. К., 2015. 252 с.
6. Пінчук О.П., Лупаренко Л.А. Процедура розгортання відкритої Інтернет-платформи «Українська електронна енциклопедія освіти». *Зб. матеріал III Всеукр. конф. «Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці» (28 квітня 2021 р.)*. К., 2021, С. 134-137.
7. Українські енциклопедії: типологія, стиль, функції: монографія. Відп. ред. Я. Яцків; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ, 2018. 150 с.
8. Яцишин А.В., Буров О.Ю., Носенко Ю.Г. Онлайн енциклопедії: сучасний стан та перспективи розвитку. *Збірник матеріалів ІХ Всеукр. науково-практ. конф. молодих вчених «Наукова молодь-2021» (Київ, 30 листопада 2021 р.)*. К.: ІТЗН НАПН України, 2021. С. 148-156.